

Kommunstyrelsekontoret

Handläggare: Lina Segrell
Titel: Strateg
E-post: lina.segrell@norrtalje.se

Till: Kommunfullmäktige

Svar på motion från Andrea Kronvall (SD) och Karl-Göran Edberg (SD) om systematisk inventering och tillsyn av enskilda avloppslösningar i Norrtälje kommun – för bättre hälsa, miljö och för att förebygga LAV 6§

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår:
Kommunstyrelsen föreslår:

Kommunfullmäktige anser motionen besvarad eftersom det pågår arbete som uppfyller intentionerna bakom förslagen i motionen.

Sammanfattning

Sverigedemokraternas företrädare Andrea Kronvall samt Karl-Göran Edberg lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 17 februari 2025 in en motion angående systematisk inventering och tillsyn av enskilda avloppslösningar i Norrtälje kommun. De föreslår i motionen att Norrtälje kommun utreder kostnaden och genomförandet av en systematisk, områdesvis tillsyn och inventering av enskilda avlopp, samt hur detta arbete kan integreras i kommunens befintliga VA-planer. Då motionen behandlar ett ämne som ligger inom en annan nämnds/styrelses ansvarsområde har motionen remitterats för yttrande till bygg- och miljönämnden samt Norrtälje vatten och avfall AB (NVAA), vars yttranden återfinns i bilaga 2 och 3. Kommunstyrelsekontorets bedömning är att motionen ska anses besvarad då det i dagsläget pågår arbete som uppfyller intentionerna bakom motionens förslag.

Förslagen i motionen

Motionen innehåller tre olika förslag enligt nedan:

1. Införande av en metodisk tillsyn av enskilda avlopp
2. Inventering och dialog i prioriterade områden
3. Alternativa tillsynsmetoder och samverkansmodeller

Se motionen i sin helhet i bilaga 1.

Förvaltningens utredning och bedömning

Under 2024 och 2025 har ett omfattande arbete genomförts med att uppdatera kommunens VA-plan samt att ta fram en vattentjänstplan. Arbetet har genomförts med en förvaltningsövergripande arbetsgrupp. Kommunstyrelsen har ansvaret för framtagandet av dessa planer och har även en sammankallande roll. Norrtälje vatten och avfall AB (NVAA) är huvudman för den allmänna VA-anläggningen och för utbyggnad av allmänna vattentjänster i VA-utbyggnadsområden. NVAA tillhandahåller även VA-rådgivning via Vattencentrum. Bygg-

och miljönämnden är ansvariga för den bedömningsmodell som är grunden för att bedöma behovet av allmänna vattentjänster och för prövning och tillsyn av enskilda avlopp.

Kommunstyrelsekontoret har remitterat motionen till bygg- och miljönämnden och till NVAA. Remissyttrandena är bilagda motionssvaret och har även sammanfattats nedan.

Bygg- och miljönämndens yttrande

Bygg- och miljönämnden delar motionärernas bedömning att tillsynstakten av enskilda vatten- och avloppslösningar bör öka. För att genomföra en sådan ökning från dagens cirka 150 anläggningar per år till cirka 1600 anläggningar per år, vilket skulle motsvara ca 5% av alla enskilda avlopp, behöver arbetet skalas upp successivt. En av de stora utmaningarna i dagsläget är personalförsörjningen då det råder brist på utbildade miljö- och hälsoskyddsinspektörer vilket innebär att det både är svårt att rekrytera och att behålla personal. Med anledning av motionen har miljö- och hälsoskyddsenheten utvärderat sitt eget arbetssätt med tillsyn och prövning av enskilda avlopp och har även tagit del av andra kommuners arbetssätt, däribland kommunerna Vara och Värmdö. Miljö- och hälsoskyddsenheten kommer se över hur tillsynsarbetet organiseras samt planerar för hur arbetet med att öka tillsyns- och åtgärdstakt kan uppnås. Efter att bygg- och miljönämndens yttrande beslutades så beviljades bygg- och miljönämnden resurser i Mål och budget 2026-2028 för att stegvis kunna öka tillsynstakten.

Som en del i arbetet med kommunens VA-planering har bygg- och miljönämnden antagit en bedömningsmodell för områden med enskilt vatten och avlopp. Genom bedömningsmodellen kan områden prioriteras utifrån deras behov av allmänna vattentjänster. När miljö- och hälsoskyddsenheten gör tillsyn i geografiska områden brukar informationsmöten hållas tillsammans med Vattencentrum för berörda fastighetsägare. Miljö- och hälsoskyddsenheten har det senaste året arbetat med att se över vilka tidsfrister som är lämpliga när en avloppsanläggning behöver åtgärdas eller bytas ut.

Miljö- och hälsoskyddsenheten har ytterligare undersökt frågan om att nyttja en oberoende organisation för tillsyn som sedan avrapporterar till kommunen. I nuläget bedöms det dock inte vara ett möjligt arbetssätt då det inte är förenligt med dagens lagstiftning. Däremot ser miljö- och hälsoskyddsenheten att det finns tre andra alternativ till dagens arbetssätt för att åstadkomma en högre tillsynstakt. De tre alternativen innebär att:

- anställa universitetsstudenter (behöver utredas vidare)
- utbilda andra yrkeskategorier (behöver utredas vidare)
- fortsätta att anställa utbildade miljö- och hälsoskyddsinspektörer

När det gäller samverkan hänvisar miljö- och hälsoskyddsenheten till pågående arbete med VA-planering där det finns ett etablerat samarbete samt att en VA-strateg ska rekryteras. För att främja gemensamhetsanläggningar på landsbygden föreslår bygg- och miljönämnden att landsbygdsstrategen (det vill säga landsbygds- och skärgårdsutvecklaren) får en utökad roll. I arbetet med detta kan även Vattencentrum bidra med kunskap.

NVAA:s yttrande

NVAA har inte yttrat sig över förslag 1 då detta är bygg- och miljönämndens ansvarsområde. NVAA har i sitt yttrande också hänvisat till bygg- och miljönämndens bedömningsmodell och att det finns strategier för de områden som har prioriterats med hjälp av den. Till exempel att det i utredningsområden behöver utredas om fastigheterna kan klara sig med enskilda anläggningar eller om de behöver ingå i VA-kollektivet.

Vattencentrum är ansvariga för rådgivning till fastighetsägare i Norrtälje kommun och ansvarar för en VA-utställning för visning av olika tekniska lösningar. Om tillsynstakten ökas så kommer trycket på VA-rådgivning att öka. Bedömningen är att ytterligare en heltidstjänst

behövs om kravställda åtgärder beslutas. För att nå ut med information om enskilda VA-lösningar föreslår Norrtälje Vatten och Avfall att landsbyggsstrategen (det vill säga landsbygds- och skärgårdsutvecklaren) får ansvar för att anordna informationsmöten om tillsyn och lagstiftning för små avlopp.

NVAA har i sitt yttrande angett att samarbetet med kommunen kommer stärkas när VA-strategen har rekryterats och att en VA-planegrupp, som inkluderar tjänstemän från bland annat NVAA, bygglovsenheten, miljö- och hälsa samt planenheten, skulle kunna ingå i dennes ansvarsområde.

Utöver detta anger NVAA i sitt yttrande att kommunen har erfarenhet av att arbeta med samfällighetsföreningar för gemensamhetsanläggningar och vet att det är komplicerade processer, både för fastighetsägare, kommunen och VA-bolaget. Det finns flera exempel på när det har orsakat ekonomiska konsekvenser för NVAA och därför föreslås att kommunen anslår medel för en kommunal utredning med uppdrag att undersöka vilka behov som finns och hur kommunen skulle kunna stötta bildandet och upprätthållandet av samfällighetsföreningar för enskilda gemensamhetsanläggningar.

Kommunstyrelsekontorets yttrande

Kommunstyrelsekontoret anser att motionärens förslag om ökad tillsynstakt och alternativa tillsynsmetoder har besvarats av bygg- och miljönämnden. Tillsyn av små avloppsanläggningar kan vara ett sätt att förebygga att behovet av allmänna vattentjänster uppstår men det löser inte kapacitets- eller kvalitetsproblem med enskilt dricksvatten. Tillsyn kan även leda till att tidigare okända problem med dricksvatten upptäcks och om det behövs, med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön, är kommunen skyldig att besluta om verksamhetsområde enligt 6§ Lag om allmänna vattentjänster.

I motionen finns förslag om att identifiera områden som har särskilt behov av åtgärder för att förhindra att kommunen får ett ansvar för att förse dessa områden med allmänna vattentjänster. Kommunstyrelsekontoret anser att dessa områden redan har identifierats och prioriterats genom den bedömningsmodell som bygg- och miljönämnden har antagit. De områden som har högst prioritet har pekats ut i vattentjänstplanen, så kallade utredningsområden, och det finns en strategi för dessa. Genom bedömningsmodellen har även bevakningsområden identifierats där det eventuellt kan finnas behov av andra VA-lösningar vid förändrade förutsättningar eller ökad bebyggelse.

Motionen innehåller även förslag om informationsmöten vilket redan genomförs av miljö- och hälsoskyddsenheten tillsammans med Vattencentrum. Det har även genomförts informationsinsatser i andra forum som landsbygds- och skärgårdsutvecklaren ansvarar för.

På kommunstyrelsekontoret pågår det rekrytering av en VA-strateg som kommer att få en sammankallande roll för kommunkoncernens övergripande VA-planering. VA-strategen kommer tillsammans med landsbygds- och skärgårdsutvecklaren anordna informationsmöten om till exempel tillsynsarbete, lagstiftning för små avlopp och gemensamhetsanläggningar. VA-strategen kan även utreda om, och i sådana fall hur, kommunen kan stötta fastighetsägare som är intresserade av gemensamhetsanläggningar.

Utöver detta arbetar samhällsbyggnadskontorets planenhet med pilotprojektet "Byggande på landsbygd" för att möjliggöra fler bostäder genom alternativa VA-lösningar. Projektet omfattar tre planärenden och inkluderar dialog med länsstyrelsen. Erfarenheter från detta arbete kommer att implementeras i ordinarie arbetsprocesser när projekten är klara.

En parlamentarisk referensgrupp har inrättats för att stärka arbetet med VA-frågor. Gruppen ska bidra till blocköverskridande politisk samsyn av den långsiktiga VA-utvecklingen i Norrtälje kommun.

Sammanfattningsvis bedömer kommunstyrelsekontoret att det pågår ett aktivt arbete kring VA-frågor genom arbetet med VA-plan och vattentjänstplan, vilka ska revideras med jämna mellanrum. Ett väl fungerande samarbete mellan förvaltningarna och NVAA är avgörande och där kommer VA-strategen ha en viktig roll. Därav bedöms två av de tre förslagen i motionen, som avser inventering och dialog i prioriterade områden samt samverkan, besvarade. Det tredje förslaget, gällande tillsyn, kommer bygg- och miljönämnden att arbeta vidare med.

Kommunstyrelsekontoret anser därmed motionen besvarad.

Ekonomiska konsekvenser

De lösningar som har presenterats ovan och i bilagda yttranden kräver extra resurser men det är svårt att precisera kostnader. Flera av lösningsförslagen kräver fördjupade utredningar.

I Mål och budget 2026-2028 beviljades bygg- och miljönämnden resurser för att stegvis kunna öka tillsynstakten. Miljö- och hälsoskyddsenheten har fått utökade medel för två tjänster 2026 och ytterligare en tjänst 2027. En konsekvens av ökad tillsynstakt är att behovet av rådgivning kommer att öka och då behöver Vattencentrum extra resurser för rådgivning.

Det skulle kunna behövas riktade resurser för att främja inrättandet av enskilda gemensamhetsanläggningar på landsbygden och i skärgården, exempelvis genom rådgivning och informationsinsatser.

All avloppstillsyn, oavsett resultat, debiteras efter nedlagd tid. Om tillsynen resulterar i föreläggande eller förbud behöver berörd fastighetsägare genomföra åtgärder. Kostnaderna för detta kan variera beroende på vilken åtgärd som krävs. Om det visar sig att ett område har behov av allmänna vattentjänster tas beslut om verksamhetsområde. Det får ekonomiska konsekvenser för berörda fastighetsägare som måste betala anläggningsavgift samt installationer och kostnader inom den egna fastigheten.

Vid utbyggnad av allmänna vattentjänster till nya områden utanför befintligt verksamhetsområde, så kallade VA-utbyggnadsområden, låg den genomsnittliga täckningsgraden på omkring 63% under åren 2018-2023. Tillkommer långa överföringsledningar och behov av utökat kapacitetsutrymme i den allmänna VA-anläggningen, ökar investeringskostnaderna ytterligare. Dessa merkostnader finansieras via höjda bruksavgifter, vilket påverkar NVAA:s kunder.

Konsekvenser för barn

Barn påverkas indirekt av dessa frågor ur ett hälsoskyddsperspektiv. Alla invånare, speciellt barn, behöver tillgång till dricksvatten av bra kvalitet. Ökad tillsyn av små avlopp bidrar till att bristfälliga anläggningar, som kan ha en påverkan på dricksvatten, åtgärdas. I samband med tillsyn kan även andra kvalitetsproblem med enskilt dricksvatten upptäckas, exempelvis förekomst av skadliga ämnen. Vissa kvalitetsproblem kan, om det finns förutsättningar, lösas med enskilda anläggningar men ibland kan det finnas ett behov av att förse området med allmänna vattentjänster.

Landsbygd- och skärgårdsperspektiv

VA-planeringen omfattar både enskilt och allmänt VA och täcker hela kommunens geografiska yta. I den bedömningsmodell som bygg- och miljönämnden tagit fram kartläggs förutsättningarna för enskilt vatten och avlopp inom områden med sammanhängande bebyggelse i hela kommunen. I skärgården kan försättningarna för VA-försörjning vara

begränsade på grund av tunna jordlager och begränsad grundvattenkapacitet. Därför är det extra viktigt att ha kunskap om dessa områden.

Jenny Nordström
Tf. Kommundirektör
Kommunstyrelsekontoret

Johan Hernman
Stabs- och planeringschef
Stabs- och planeringsavdelningen

Bilagor

Bilaga 1. Motion från Andrea Kronvall (SD) och Karl-Göran Edberg (SD) systematisk inventering och tillsyn av enskilda avloppslösningar i Norrtälje kommun – för bättre hälsa, miljö och för att förebygga LAV §6, den 17 februari 2025.

Bilaga 2. Bygg- och miljönämndens yttrande avseende motion om Systematisk inventering och tillsyn av enskilda avloppslösningar i Norrtälje kommun.

Bilaga 3. Norrtälje Vatten och Avfall AB:s yttrande avseende motion om Systematisk inventering och tillsyn av enskilda avloppslösningar i Norrtälje kommun.

Beslut skickas till

Motionären
Bygg- och miljönämnden
Norrtälje Vatten och Avfall AB